

Ingenieurs of theoretici

Auteur(s):

Sterken, E.
Walderveen, T., van
Landelijk Netwerk Bedrijfseconomie resp. ESB

Verschenen in:

ESB, 84e jaargang, nr. 4184, pagina D28, 7 januari 1999

Rubriek:

Dossier: Bedrijfseconomie

Trefwoord(en):

epiloog

Hoe men het ook beziet, het aanzien van de onderzoekers in de bedrijfswetenschappen is lager dan dat van de algemeen-economische vakbroeders, laat staan van dat van de econometristen. Hoe ontstaat de idee dat de bedrijfswetenschappers het slechter doen dan de collegae? Hiervoor is een aantal redenen aan te geven. Ten eerste is dat de beoordeling door de VSNU van onderzoekprogramma's. In totaal zijn 54 programma's in de bedrijfswetenschappen door de visitatiecommissies economie en bedrijfskunde beoordeeld. Slechts 16 programma's werden op basis van het criterium kwaliteit als uitstekend (5) of goed (4) beoordeeld. Ten tweede valt op dat onderzoekers in de bedrijfswetenschappen op de individuele toplijsten (*Intermediair*, ESB-citatie en de Polderparade) nauwelijks te zien zijn. Ten derde is de idee dat betrokken vakgroepen in de verdeling van onderzoeksgelden vaak aan het kortste eind trekken. Ten vierde heeft men het vermoeden dat bedrijfswetenschappers de verleiding van het grote geld maar moeilijk kunnen weerstaan. Zo zou de neiging bestaan om consultancy in plaats van onderzoek te doen. Maar bedrijfswetenschappers worden ook door de massale belangstelling van op carrière beluste studenten geteisterd.

Is het nu zo dat bedrijfswetenschappers het slechter doen dan economen, psychologen en sociologen? Dit nummer toont aan dat in Nederland prominente bedrijfswetenschappers werken. Zij doen mee in de internationale discussie en werken aan de grenzen van het weten. Hier passen twee kanttekeningen. Ten eerste is de dichtheid van internationaal aansprekende bedrijfswetenschappers laag. Helaas kan men de internationaal publicerende bedrijfswetenschappers vaak op één hand tellen. Vaak betreft het ook nog eens micro-economen, psychologen en econometristen die zich op bedrijfsonderwerpen gestort hebben. Ten tweede wordt niet iedere subdiscipline van de bedrijfswetenschappen even sterk beoefend. Traditioneel hebben die takken van de bedrijfswetenschappen die zich meer met de markt in plaats van de organisatie bezighouden een voorsprong.

Vervolgens rijst de vraag waarom het succes van bedrijfswetenschappers gemiddeld genomen achterblijft. Hiervoor is een aantal verklaringen te geven. De eerste is de breedheid van het vak. Bedrijven zijn complexe entiteiten, waardoor het onderzoek veelal een multidisciplinair karakter krijgt. Afhankelijk van de achtergrond en institutionele inkadering van de onderzoeker is men geneigd een grote diversiteit aan visies op de aard van het vak te laten zien. Het feit dat het veld breed is, is volgens sommigen ook de zwakte van de organisatie van het onderzoek. Immers de kracht van andere beroepsgroepen is de uniformiteit naar buiten toe. Econometristen maken een gezamenlijke vuist, sterrenkundigen beoordelen elkaar louter goed, maar bedrijfswetenschappers zijn verdeeld. Een ander nadeel van de verdeeldheid is de dunheid van het aantal betrokken onderzoekers in sommige segmenten. Deze dunheid leidt tot een tweetal problemen: er ontstaat geen forum en er is geen draagvlak om nieuwe onderzoekers op te leiden. De breedheid leidt soms ook tot afleidende manoeuvres door onderzoekers, waarvan het onderzoek met zo wil lukken. Ondanks dat men bijvoorbeeld aan een economische faculteit verbonden is wordt dan beweerd dat het vak hoofdzakelijk een sociale wetenschap is en men conform beoordeeld wil worden. De zwakte van de breedheid dient derhalve doorbroken te worden: bedrijfswetenschappers moeten naar buiten toe meer een gesloten front vormen.

De tweede verklaring van het achterblijven van het succes in de bedrijfswetenschappen is een argument dat gebaseerd is op een analyse van ontwikkelingsfasen. Ten opzichte van bijvoorbeeld de algemene economie loopt de bedrijfseconomie in Nederland achter met betrekking tot het gebruik van onderzoekstechnische kennis. Het huwelijk tussen macro-economen en econometristen heeft voor een jarenlang succes voor beiden gezorgd. De maatschappelijke invloed van deze vakgebieden was tot 15 jaar geleden dan ook groot. Sinds het begin van de jaren tachtig richt het beleid zich evenwel meer en meer op microniveau. Nu ook sterke monodisciplinaire wetenschappers zich meer voor de bedrijfswetenschappen gaan interesseren, lijkt het slechts een kwestie van tijd te zijn voor een toeneming van het succes van bedrijfswetenschappers.

Een derde verklaring ligt in de structuur van het Nederlandse universitaire onderwijs. Marktwerking is hier nog een taboe. Universiteiten kunnen met concurreren met collegegeld voor studenten of salarissen voor medewerkers. De vraag naar het eindproduct, de afgestudeerden, is evenwel groot in de kennisgevoelige Nederlandse diensteneconomie. Bedrijven vinden blijkbaar dat universitair menselijk kapitaal voordelig is. Vooral in beroepsgeoriënteerde studierichtingen, zoals de bedrijfswetenschappen, is momenteel de vraag naar afgestudeerden groot. Het voordeel voor studenten is dat ze redelijk eenvoudig werk vinden. Tegen internationaal gezien lage kosten is men in staat behoorlijk het eigen menselijk kapitaal te vergroten. De beloning voor het vergroten van het menselijk kapitaal valt evenwel volledig toe aan de afgestudeerde en niet aan de opleiding. Dit leidt tot het probleem dat opleidingen in de bedrijfswetenschappen verplicht worden grote aantallen studenten op te leiden zonder hier een echte beloning voor terug te zien. Hierdoor wordt de werkdruk vergroot, de salarisverschillen tussen de marktsector en de universiteit groter en de tijd voor onderzoek geringer.

Wie zijn er dan wel succesvol in de bedrijfswetenschappen tot nu toe? We kunnen hier een tweetal stereotypen geven. Het eerste type is de ingenieur. Veelal zijn dit voormalige toegepast-wiskundigen, statistici of econometristen. Voor dit type onderzoeker is het relatief eenvoudig om aansluiting bij de internationale literatuur te vinden. Immers, er is een opleiding genoten die daarop gewezen heeft. Het enige wat men moet doen is met de zaklamp de datagrot inlopen en de geschikte niche vinden. Het tweede type is de theoreticus. Deze groep bestaat uit economisch-theoretici, sociologen of psychologen. Ook nu is een hoog abstractieniveau in de opleiding bereikt. En men doet wat 'voor de hand' ligt. Ingenieurs en theoretici: zij speuren, ontwikkelen en werken aan de grenzen van het weten. Dat is toch de spirit.
